

1944. szeptember

Végső kétségbeesésemben írok neked, mert te voltál eddig az egyetlen, akinek mindig őszintén beszélhettem dolgaimról. Ma István megkapta a behívót, és elhatározta, hogy bevonul. Bevonulna, és itt hagyna engem 2 pici gyerekkel?! Ezt én biztosan nem hagyom. Tegnap este mindketten csak forgolódtunk, és hallgattuk a csöndet... reggelre megszületett bennem az az elhatározás, hogy elmenekülünk, ha akarja, ha nem. Akár hamis vízummal Svájcba vagy fel Pestre, itt Debrecenben azt pletykálják, hogy a fővárost megkímélik, nővérkém pedig befogadna minket. Egy biztos, itt nem maradhatunk.

1944. október 2.

Van fogalmad róla, milyen nehéz egy 5 hónapos és egy 6 éves gyermekkel meg egy katonaszökevényvel menekülni? Amit lehetett eldugtam, holnap reggel utazunk. István sokat hallgat, de legalább eltervezte, hogy Miskolc felé indulunk a déli tehervonaton. Onnan a Zoltánék visznek majd tovább egészen a reptérig, aztán meg gyalog a Síp utcába.

1944. október 3.

Már biztonságban vagyunk, de félek, hogy túléljük-e... Pista pelenkáit a mozdony lecsapódott gőzében kellett tisztítanom, Csabának elveszik a gyerekkorát, bár hősiezen viseli a történéseket. A férjem itt is szökevény, de legalább nem ismeri fel mindenki az utcán. Tegnap csak néztem magam elé..., nem tudom, meddig mehet ez így tovább.

1944. november 3.

Régóta nem írtam neked, de hidd el megvolt rá az okom, szinte minden nap rettegünk, hogy mi lesz. A Síp utcából el kellett költöznünk. mert ez is sárga csillagos lett, cserébe egy hatalmas lakást kaptunk, ami valószínűleg egy művészé lehetett, nővéremék pedig valahol vidéken, róluk se tudunk semmit. Itt kicsit jobb azért a helyzet, van mit ennünk, Pista és én is jól vagyunk. A többiek már mind a pincében, de mi István miatt nem mehetünk le, hiszen ha lejönnek ellenőrizni, őt azonnal beviszik. Csabi folyton az előző lakó holmiját nézegeti, kottákat, a zongorát, néha még a gramofont is kapcsolgatja. Pár hete egy zsidó lány és egy másik hadiszökevény érkezett a lakásba, befogadtuk őket, ők tanítják zongorázni.

1944. december 24

A bombázások miatt le kellett mennünk nekünk is a pincébe, nagyon sötét van, csak babot eszünk, és reménykedünk, hogy nem jönnek ellenőrizni. Idén a karácsony is elmarad, az

szomszédos pincéből este kiszűrődött a Csendes éj. Én is szerettem volna velük énekelni, de a többiek nem hagyták. Csabi egyre többet kérdegeti, hogy miért vagyunk itt, de úgy döntöttünk, nem mondjuk el az igazat. Pista nagyon beteg, Istvánt tegnap este óta nem láttuk, elment orvost keresni.

1945. június 5.

Nagyon régóta nem írtam neked, de nem volt rá idő. Amint véget értek a bombázások, és végre megadtuk magunkat, elkezdjük tervezni a hazautat. Sajnos egyik rokonunkról sem tudunk semmit, így segítséget nem kérhettünk. Nem tudtuk, mihez kezdjünk, így végül úgy döntöttünk, neki indulunk a négyes útnak, előbb-utóbb csak elérjük Debrecent. Hetekbe telt, mire összepakoltunk, István két bőrönddel, én pedig a gyerekekkel gyalogoltam az úton. Először egy teherautós vett fel minket, akinek jóságát abszolút a vak szerencsének köszönhetjük, vele egészen Vecsésig zötykölődtünk. Mire odaértünk már nagyon sötét volt, ezért elkezdünk szállást keresni, szerencsére ezzel nem voltunk egyedül. Egy parasztházban az asszony megszánt minket, és befogadta a mi családjunkat, és még egy másikat. Vacsorára egy csurig töltött fazék paprikás krumplit kaptunk, mind megettünk. István és a többi férfi, amíg mi a gyerekeket altattuk, a faluba mentek, és ott kutattak valami járműféleség után, amivel továbbindulhatunk. Nem tudom honnan és, hogy mivel fizették ki, de reggelre a felszerelt teherautó ott várt minket a ház előtt, ezzel mentünk Szolnokig. Itt elváltak útjaink, mi tehervonattal mentünk Debrecenbe, ők pedig Szentesre mentek. Debrecenben naivan visszamentünk a régi, Batthyány utcai lakásba, a nyomokból ítélve, itt szovjet katonák lakhattak, borzasztó állapotba volt... legnagyobb problémánk a poloskák, illetve az, hogy Csaba rühes lett. A poloskákat petróleummal, Csabát megfelelő táplálkozással és valamilyen kencével kezeltük. Most, hogy ugyan vége van a harci készülségnek, még mindig nem lehet rengeteg dolgot kapni. Tegnap szappant csináltunk, disznóból, ma pedig enyvot, ez utóbbinak maximum a szagával lehetett volna festeni.

Csaba, a nagypapám

1945. szeptember

Kezd visszaállni a rend, István újra állást kapott az újságnál, én pedig rengeteget vagyok a gyerekekkel. A fizetést kézpénzben kapjuk, ezt persze az elértéktelenedik, ezért rögtön kész árura váltjuk. Próbálom a gyerekekkel feledtetni az emléket is ezeknek az éveknek, nem gyereknek való kor ez.

Mostanában egyre többet gondolkozom azon, vajon mi lehet azzal a művésszel, akinek a lakásában laktunk, vagy a parasztasszonnyal, vagy a nővéremmel, illetve, hogy az a zsidó lány hogy került oda a mi lakásunkba, és azon is, hogy miért nem beszélgettem velük többet. Valószínűleg azért, mert nagyon sokszor volt csönd, és én féltem megtörni.

Csaba, anyuka, Pista